

FÖR JÄMSTÄLLDHET. MOT VÅLD.
REDEFINING MASCULINITY.

Killar om våld

En rapport om unga killars
erfarenheter av våld.

MÄN är en ideell, feministisk organisation som startades 1993 för att engagera män mot mäns våld mot kvinnor.

Vi arbetar med att **förändra destruktiva normer kring maskulinitet för att mäns våld ska minska**. Vår vision är en jämställd värld utan våld.

Denna rapport om killar och våld är skriven av Lena Berg, metodutvecklare på MÄN, och Maria Breyer, handledare på Killfrågor. Rapporten baseras på autentiskt material från chattkonversationer på Killfrågor.se, men alla citat har ändrats för att inget ska kunna kännas igen av andra.

Som stödsökande är du helt anonym i stödchatten. Vi använder oss av chattinnehållet i anonymiserad form för att ge mod till andra som tvekar att höra av sig och för att öka kunskapen om vad killar behöver och mår bra av.

Killfrågor.se och Killar.se

Killfrågor.se var en nationell stödchatt på nätet, som startades av den feministiska organisationen MÄN 2009. I december 2020 ersattes Killfrågor.se av MÄN:s nya plattform Killar.se, men målet förblir detsamma: att stärka killar att söka stöd, prata om känslor och tänka och agera mer jämställt. Genom att skapa detta trygga rum förebygger vi killars och mäns våld.

Läs också gärna vår rapport "Jag som är en kille får fan inte gråta och vara rädd" om killars och mäns psykiska ohälsa. Även den baseras på chattunderlag från Killfrågor.se. Du hittar den på vår webbplats, män.se.

FÖR JÄMSTÄLLDHET. MOT VÅLD.
REDEFINING MASCULINITY.

KONTAKT

MÄN
Hammarby Allé 93
120 63 Stockholm
info@mfj.se
08-17 82 00
www.män.se

OM RAPPORTEN

Text: Lena Berg och Maria Breyer
Redaktör: Inkaliisa Voionmaa Moring
Illustration och grafisk form: Simon Graf
Statistik: Sebastian Hökby och Joakim Lundborg
Färdigställd 2020

Innehåll

- 5 Förord
- 7 Vi måste prata om killars erfarenheter av våld
- 8 Barn och unga lever mitt i våldet
- 10 Hur vi har gått tillväga
- 12 Bemötandets betydelse
 - 12 Någon att skriva med när ingen annan finns
 - 13 Killfrågors fokus på våld är viktigt
 - 14 Response Based Practice
- 18 Våldsutsatta killar berättar
 - 19 Utsatta för psyksikt och fysiskt våld av familj och släkt
 - 19 Utsatta för sexualiserat våld av familj och släkt
 - 20 Utsatta för sexualiserat våld av andra
 - 20 Utsatta för våld i en kärleksrelation
- 23 Våldsutövande killar berättar
 - 23 Ingen vill vara "en våldtäktsman eller pedofil"
 - 24 Makt, kontroll och sexualiserat våld
 - 24 Att flytta sina gränser för kompisarnas skull
- 26 Avslutande ord
- 28 Resultat från enkätundersökningen
- 34 Referenser

MÄN lanserar Killar.se

Nu tar vi på MÄN nästa steg i att stötta killar och unga män! Stödchatten Killfrågor ersattes i början av december 2020 av den nya webbplatsen Killar.se, där den stödsökande har tillgång till en bredd av olika typer av stöd.

För den som framför allt behöver information och vill höra om hur andra killar har det, finns det berättelser där killar berättar om till exempel psykisk ohälsa, kärleksrelationer, våld och porr. Ibland räcker detta stöd, som finns fritt tillgängligt att titta igenom på egen hand.

För den som behöver få prata med någon finns stödchatten kvar, där unga killar mellan 10–20 år kan chatta med våra volontärer. Vi anordnar även temakvällar några gånger i månaden dit en kan vända sig för att prata om särskilda ämnen, till exempel våld eller psykisk ohälsa.

För den som är i behov av långvarigt stöd finns möjlighet till att ha återkommande stödsamtal med en och samma volontär, så att en hinner bygga en relation.

Dessutom har den som så önskar möjlighet att höra av sig till vår samtalsmottagning, där en kan få professionellt stöd på plats på mottagningen i Stockholm eller digitalt över nätet. På mottagningen jobbar vi främst med att ta emot killar mellan 15 och 25 år som använder eller har använt våld.

LÄS MER PÅ MÄN.SE
ELLER KILLAR.SE!

Förord

Att berätta om våldserfarenheter är svårt. Ändå är det vardag för många unga killar med taskig jargong, nedsättande ord och misshandel. I den här rapporten ger vi en anonymiserad inblick i de berättelser om våld som vi får höra i Killfrågors stödchatt, både från våldsutsatta och våldsutövande killar.

Många av de killar som hör av sig till Killfrågor är ovana att prata om sina känslor och erfarenheter, vilket märks bland annat i ett trevande sätt att berätta. Att berätta om våldserfarenheter kan dessutom vara förknippat med både skam- och skuldskänslor. Den som har utsatt någon annan för våld kan vända sig till oss och fråga: Är jag ett monster? Den som själv har blivit utsatt kan känna lika mycket skam, men över att inte ha kunnat skydda sig. För visst kan en ”riktig” kille slå tillbaka när det behövs? Normer om hur en förväntas vara som kille påverkar både våldsutsatta och våldsutövande stödsökande.

I rapporten vill vi ge en bild av hur killarna som hör av sig till oss pratar om våld. Hur förstår de sina erfarenheter? Hur funderar de kring våld? Vi berättar också om bemötandets otroligt viktiga roll. Att volontärerna på Killfrågors stödchatt ställer direkta frågor om våld har visat sig hjälpa de stödsökande att våga berätta om sina erfarenheter.

Många av killarna berättar också att de inte har någon annan att prata med, varken jämnårig kompis eller vuxen. Det är ett stort förtroende att de väljer att höra av sig till oss. Vi lyssnar på dem och tar det de berättar på allvar.

Genom att dela med oss av det vi får höra i stödchatten hoppas vi kunna ge lite nya perspektiv på hur unga killars tillvaro kan se ut. I förlängningen hoppas vi att vår verksamhet kan hjälpa till att motarbeta destruktiva maskulinitetsnormer och mäns våld. Alla har rätt till ett liv fritt från våld.

Vi vill avslutningsvis rikta ett särskilt tack till alla er volontärer. Ni bär vår verksamhet och gör den möjlig!

November 2020, Stockholm
Lena Berg och Maria Breyer

Vi måste prata om killars erfarenheter av våld

INTRODUKTION

Varje år tar vi på Killfrågor emot 5000–7000 stödsökande i åldrarna 10–20 år, varav en absolut majoritet själva definierar sig som killar. Detta ger oss på organisationen MÄN, som driver stödchatten, en särskild kunskap om denna målgrupp. Hur pratar besökarna på Killfrågor om våldet i sin vardag? Vi bestämde oss för att ta reda på det.

Vi vet att killar lever i en vardag där allt från nedsättande ord till misshandel är vanliga inslag (Odenbring & Johansson 2019). Samtidigt är det få killar som vill prata om sina erfarenheter av våld. En förklaring kan vara att de inte upplever våldet som ett problem. En annan tolkning är att de fortfarande är ovana vid att söka stöd både från vuxenvärlden och från jämna vänner (SKR 2018). Detta kan bidra till att killar är sämre rustade att sätta ord på erfarenheter av våld, samtidigt som vuxna är dåliga på att uppmärksamma killars behov av stöd.

Under fem månader samlade vi in alla chattar som på något sätt berörde temat våld för närmare läsning och analys. Dessutom har vi under femton dagar i september–oktober bett alla som besöker chatten, oavsett kontaktorsak, att fylla i en enkät som handlar om besökarnas erfarenheter av våld. Detta material ska hjälpa oss att svara på hur besökarna på Killfrågor pratar om våldet i sin vardag.

När du läser rapporten är det viktigt att komma ihåg att det är analyser av just Killfrågors besökare. Resultaten bör inte generaliseras, eftersom de inte nödvändigtvis säger något om hur killar i allmänhet har det. Om du har erfarenheter av att till exempel arbeta med killar i åldern 10–20 år kommer du kanske ändå

känna igen resonemangen i analysen, eftersom det inte är första gången liknande erfarenheter berättas. Samtidigt hoppas vi kunna bidra med nya perspektiv.

I rapporten fokuserar vi framför allt på det våld som sker inom relationer. Det kan vara familjemedlemmar, vänner och partners, men också mer ytligt bekanta. Vi har valt att fokusera på besökarnas berättelser om våld i relationer, eftersom det finns mindre kunskap om detta än om till exempel mobbning och killars våld mot andra killar i det offentliga rummet. Vi analyserar stödsökandes erfarenheter av fysiskt, psykiskt och sexualiserat våld.

Ordet våld används många gånger i denna rapport. Vi utgår ifrån en bred syn på våld, i enlighet med Per Isdals definition:

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill.” (Isdal 2002)

Barn och unga lever mitt i våldet

BAKGRUND

Många har en bild av att vi i Sverige redan har kommit långt gällande barns rättigheter, men faktum är att vi fått ta emot omfattande kritik från Unicef då vår egen lagstiftning inte kunnat skydda barn tillräckligt. Våld mot barn har enligt Unicef (2020) länge varit ett lågprioriterat område hos polis och rättsväsende.

Redan år 1990 bestämde sig Sverige för att ratificera FN:s barnkonvention – men först 30 år senare blev barnkonventionen svensk lag, den 1 januari 2020. Sverige förväntas nu anpassa och ändra andra lagar så att de överensstämmer med konventionens bestämmelser. Målet är att barns rättigheter ska stärkas och att barns röster ska bli hörda och tas på allvar i alla frågor som gäller barn (Unicef 2020).

Det är ännu oklart vad det kommer att innebära att barnkonventionen har blivit lag, men att det finns ett stort behov av att prioritera våld mot barn blir tydligt när en tittar på statistik om unga och brottsutsatthet. I enkätstudien “Våld löser inget” (2017) svarade 44 procent av de deltagande barnen att de utsatts för någon typ av barnmisshandel under sitt liv. Av dessa hade 36 procent blivit utsatta i hemmet av en förälder, styvförälder eller familjehemsförälder.

Enligt Brottsförebyggande rådet (2019) anmäldes sammanlagt 25 500 misshandelsbrott mot barn under 2019. Denna siffra representerar 30 procent av det totala antalet anmälda misshandelsbrott detta år. Men Brå påpekar att det förmodligen finns ett stort mörkertal, eftersom endast ett fåtal av misshandelsbrotten mot barn anmäls. Förövarna är enligt statistiken både unga personer och vuxna.

Detta visar att många barn lever med våld i sin vardag, där de både blir utsatta och själva utsätter andra. Killar är mer utsatta för och använder mer fysiskt våld än tjejer, medan tjejer i sin tur är mer utsatta för sexualiserat våld och framför allt använder psykiskt våld (Brå 2018).

En av anledningarna till att våld i barns och ungas relationer fortfarande är ett relativt nytt forskningsfält kan vara att vuxna inte har tagit våldet mot barn och unga på tillräckligt stort allvar. Trots att barnaga är förbjudet sedan 1979 är det fortfarande en verklighet för många barn. När våldet utövas hemma och av en vårdnadshavare blir det extra svårt att prata med andra om det. På så vis riskerar våldet att förbli en privat angelägenhet (Carlsson 2020).

Även våld i ungas kärleksrelationer pratas det lite om, både bland unga själva och bland vuxna. Det gör att få känner till hur utbrett våld i ungas relationer faktiskt är (Överlien 2018; STIR 2015). När unga väl väljer att berätta vittnar de om hur föräldrar förringar våldet och förklarar det till exempel som “kärleksgnabb” (Gottzén & Korkmaz 2013; Korkmaz & Överlien 2020).

Killfrågors besökare vittnar också om en vuxenvärld som inte tar deras berättelser om våld på allvar, vilket kan förklara varför de i början av chatsamtalen ofta kollar av om volontären verkligen är beredd att ta emot deras berättelser. När föräldrar eller andra vuxna sviker blir verksamheter som Killfrågor extra viktiga. Volontärernas uppgift är att visa besökarna att det finns vuxna som är genuint intresserade och nyfikna, och som vill lyssna på den stödsökande.

I vår analys väver vi in aktuell forskning kring våld i barn och ungas nära relationer, men du hittar också en full referenslista med tips på vidare läsning i slutet på rapporten.

I enkätstudien “Våld löser inget” (2017) svarade 44 procent av de deltagande barnen att de utsatts för någon typ av barnmisshandel under sitt liv. Av dessa hade 36 procent blivit utsatta i hemmet av en förälder, styvförälder eller familjehemsförälder.

Hur vi har gått tillväga

I detta avsnitt presenteras hur vi har valt ut och samlat in material till analysen, både den kvalitativa analysen av stödchattar och den kvantitativa analysen av enkätsvar. Läs gärna bilaga till rapporten på män.se om du vill veta mer om hur vi har gått tillväga.

Material från stödchatten

Huvuddelen av rapporten är en kvalitativ analys av konversationer om våld från stödchatten Killfrågor, insamlade under perioden 1 oktober 2019 till 1 mars 2020. Det är en begränsad tidsperiod, men de analyserade chattarna kan ses som representativa för hur samtalen om våld brukar se ut på Killfrågor i stort.

Det är volontärerna som i ett första skede har kodat chatten utifrån de ämnen som diskuteras i samtalet. Under den undersökta tidsperioden hölls totalt 1 412 fullånga samtal, varav 240 kodades som samtal om våld. Av de som hör av sig till oss på Killfrågor definierar sig cirka 8–12 procent som tjejer, men eftersom vi fokuserar på killar och våld i denna rapport har stödsökande som uppgett att de är tjejer sorterats bort ur urvalet.

De 240 samtal som handlade om våld granskades sedan för att se om de handlade om våld i nära relationer, det vill säga familj, vänner, partners och bekanta. Chattar om till exempel mobbning och självskadebeteende

har exkluderats. Vidare granskades chattarnas längd, innehåll och seriositet för att hitta chattar vars innehåll går att förstå, men också går att säga något om.

Exkluderingskriterier har varit att chatten har mindre text än 15 rader, att chatten är ringa i sitt innehåll, att volontären skrivit mer än den stödsökande eller att chatten bedömts vara oseriös. Efter att dessa exkluderingskriterier tillämpats blev 121 chatsamtal kvar för närläsning och analys. Det är dessa samtal som utgör grunden för rapportens kvalitativa analys.

I analysen har vi valt att ge korta exempel på hur samtalen med killarna kan se ut. Dessa exempel kan sägas representera hur stödsökande på Killfrågor berättar om sina våldserfarenheter. För att skydda killarna och bevara anonymiteten har vi skrivit om detaljer i berättelserna. Vi växlar mellan att kalla de stödsökande för stödsökande, besökare och killar.

Enkätundersökning

I slutet av rapporten presenteras även resultatet av en enkätundersökning som har fyllts i av stödsökande på Killfrågor under 14 dagar i månadskiftet september–oktober 2020. Det kom in 239 svar, och vi har använt oss av de 211 enkätsvar där den svarande identifierat sig som kille. Svaren är insamlade precis innan samtalen med Killfrågors volontärer.

Enkäten handlar om killars upplevelser av våld och tankar om samtycke. Till skillnad från undersökningen av chatsamtal har enkäten besvarats av alla besökare i chatten, inte bara de som specifikt pratade om upplevelser av våld i chatsamtalen. Enkätsvaren kan därför ge en hint om hur en bredare grupp av besökare på Killfrågor upplever våld. Precis som i analysen av stödchattarna bör du vara försiktig med att generalisera, eftersom de svarande inte representerar hela gruppen killar utan endast besökare på Killfrågor.

Enkätfrågorna handlar både om våld som den svarande utsatts för, våld som han känner till eller iakttagit samt våld som han själv har utövat mot någon. Syftet med frågorna är framför allt att ge en bild av hur våld utövas, var det utövas och hur det tar sig uttryck i killars vardag. Ambitionen med enkätfrågorna är att komplettera bilden som kommer fram i analysen av chattarnas innehåll.

I enkäten ingår även frågor som handlar om hur besökarna tänker kring sexuellt samtycke och till viss del sexualiserat våld. Denna del av enkäten är utformad som påståenden, där besökaren uppmanas att ta ställning till om han håller med om påståendena.

Det finns ett visst bortfall i undersökningen. Detta gäller framförallt de delar av enkäten som är formulerade som påståenden (till exempel kring sexuellt samtycke). Läs mer i bilagan.

Rapportens upplägg

Efter denna introduktionsdel följer vår analys. Den är uppdelad i fyra delar. Vi börjar med kapitlet Bemötandets betydelse, som handlar om volontärens viktiga roll. Här kan du också läsa mer om Response Based Practice, en metod som alla våra volontärer är utbildade i och som handlar om hur en kan samtala om våld på ett respektfullt och värdigt sätt. Därefter får våldsutsatta killar komma till tals i sitt eget kapitel. Sedan följer ett kapitel om hur våldsutövande killar berättar om sina erfarenheter för oss. Analysen av chattarna sammanfattas innan den sista delen av rapporten presenteras; statistik från enkätundersökningen som gjordes bland samtliga besökare på Killfrågor.se, och som alltså inte bara riktade sig till killar som vände sig till oss för att prata om våld.

PÅ SIDAN 28 PRESENTERAS RESULTATET AV EN ENKÄTUNDERSÖKNING SOM HAR FYLITS I AV STÖDSÖKANDE PÅ KILLFRÅGOR UNDER 2020. SVAREN ÄR INSAMLADE PRECIS INNAN SAMTALEN MED KILLFRÅGORS VOLONTÄRER.

Bemötandets betydelse

Volontären på Killfrågor blir för många stödsökande en opartisk vuxen som den stödsökande kan vända sig till för att kolla av andras eller sina egna beteenden. Genom ett nyfiket utforskande kan volontärerna få till ett reflekterande samtal, där den stödsökande själv får formulera sig och fundera över sin situation.

Utgångspunkten för Killfrågor är att de unga är experter på sina egna liv, vilket gäller även i samtal om våld. Det är viktigt att volontärerna inte hamnar i att förklara vad som är rätt och fel. Ibland blir det dock nödvändigt att i dessa samtal markera, till exempel om en stödsökande berättar att han utsätter någon eller själv blir utsatt för våld. I det här kapitlet berättar vi mer om volontärens roll och om hur vi jobbar i stödchatten med dessa samtal. Vi presenterar även metoden Response Based Practice.

Någon att skriva med när ingen annan finns

Ett tema som återkommer i chattarna är att många stödsökande varken har en vuxen, en vän eller någon professionell person att prata med. Vissa beskriver att de har försökt, men upplevt att de blivit missförstådda eller inte tagna på allvar, vilket bidragit till att de har slutat berätta. Andra berättar att de inte vet hur de ska börja prata om eller beskriva sin oro och ångest, så de

väljer att behålla sina funderingar för sig själva. Ingen runt dem sätter ord på känslor, oavsett om de är positiva eller negativa. Många nämner att de har vänner, men att de inte pratar om det som kan kännas svårt, exempelvis känslor av att inte duga, vara rädd eller känna sig ledsen. En stödsökande beskriver det så här:

Stödsökande: Jag har vänner ...

Volontär: Vad brukar ni prata om då?

Stödsökande: Typ allt förutom känslor och sånt.

En annan stödsökande beskriver Killfrågor som ett ställe där en kan skriva av sig när det är kaos hemma på grund av att föräldrarna eller syskonen bråkar. Han berättar att han varken får ro att plugga, läsa eller sova. Ingen av hans vänner vet hur han har det hemma. Då är det skönt att kunna ha Killfrågor som stöd.

Vissa av Killfrågors besökare använder chatten återkommande, och det gäller även stödsökande med våldserfarenheter. Ibland återkommer de flera gånger i veckan under en period. Att få berätta om och om igen för nya volontärer blir ett sätt att hantera ångest och oro över sin livssituation. Vissa skriver till Killfrågor istället för att självskada eller utsätta någon annan för våld. De återkommande killarna brukar erbjudas en kontaktperson att prata med över tid. Vissa tycker att det är hjälpsamt att få träffa en och samma volontär för att slippa berätta sin berättelse på nytt, medan andra väljer att dela sin berättelse med olika volontärer.

Killfrågors fokus på våld är viktigt

Att som volontär fråga om våld kan vara helt avgörande för vad den stödsökande väljer att berätta. Ofta börjar den stödsökande skriva om andra teman, som till exempel psykisk ohälsa eller stress. Direkta frågor om både utsatthet och våldsanvändning kan då fungera som samtalsöppnare. Här följer ett exempel på hur en volontär väljer att föra in frågan om våld i samtalet:

”Många jag pratar med, speciellt ungdomar som inte mår så bra, de har ofta erfarenhet av att någon vuxen hemma dricker mycket alkohol eller ibland blir våldsam mot en annan vuxen, eller mot barnen. Är det något du har varit med om hemma hos er?”

Frågan hjälpte en stödsökande att börja berätta om sin pappa som både hade problem med alkohol och var våldsam mot honom och lillasystern. Det var första gången som han berättade för någon om hur han hade det hemma. Han beskrev det som att en sten föll från hans axlar.

En annan stödsökande berättar om sina föräldrar

som förringar och mörkar att han varit utsatt för sexualiserade övergrepp av en släkting. Föräldrarna uppmanar honom att glömma övergreppen och aldrig prata om det igen. Försöken att glömma har gjort att många år har gått utan att han fått prata om och reflektera över vad han varit med om. För honom blir chatsamtal på Killfrågor en möjlighet att få göra detta i sin egen takt. Att möta någon som tar ens erfarenheter på allvar och förmedlar hopp kan bidra till att en orkar kämpa vidare.

Att det krävs tålmodiga volontärer som frågar och lyssnar vittnar även tjej- och kvinnojourer om. Kvinnojourerna arbetar specifikt mot just våld i nära relationer, men även där behöver volontärer och yrkesverksamma ställa explicita frågor om våld till de stödsökande (se till exempel unizon.se eller roks.se). Det säger något om hur svårt det kan vara att sätta ord på sina våldserfarenheter. Killfrågor är dessutom en verksamhet som inte enbart riktar sig till personer med våldserfarenhet, utan till killar med olika behov av stöd. Detta gör det ännu viktigare att volontärerna visar att de är öppna för att prata om våld genom att ställa frågor.

Hjälp att förstå föräldrar

Killfrågor kan fungera som ett bollplank när stödsökande funderar över andra vuxnas beteende, som till exempel föräldrar. Killfrågor finns till för att lyssna och validera den stödsökande i sin berättelse, men också för att guida i vad som är rimliga förväntningar på föräldrars roll när det gäller att bestämma tider, månadspeng och frihet.

En stödsökande vill veta om hans mamma har rätt att kolla igenom hans telefon och hans internet- och sms-historik. Han känner sig kränkt och menar att han har rätt till sitt privatliv. Han har svårt att förstå varför mamman gör som hon gör. Kanske bottenar mammans kontroll i nyfikenhet, kanske i en reell oro. Enligt barnkonventionen (Unicef 2009) har alla barn rätt till sitt privatliv, men framhåller samtidigt att barnets bästa ska komma i främsta rummet och att barn ska skyddas från övergrepp och våld av olika slag, vilket är vuxnas ansvar. Ibland kan det innebära att barnet inte får göra exakt som hen vill.

Det är vanligt att vårdnadshavare beskrivs som gränslösa och respektlösa – på Killfrågors chatt, och ibland kan den beskrivningen stämma. Men det går också att utläsa i chattarna att vårdnadshavarna kanske inte alltid lyckas förmedla sig tillräckligt tydligt och respektfullt, så att deras barn förstår gränserna. Volontärens frågor om hur det är hemma kan hjälpa den stödsökande att förstå vad situationen eventuellt kan handla om.

Response Based Practice

Alla volontärer på Killfrågor.se har utbildats i metoden Response Based Practice (RBP), som är ett förhållningssätt framtaget för att på ett värdigt och respektfullt sätt prata om våld både med utsatta och våldsutövare. RBP utvecklades i Kanada, inom det sociala arbetet med våldsutsatta kvinnor (Kjellberg & Unizon 2018). Det är en praktisk metod som tagits fram för att synliggöra våldet och det motstånd som den utsatta gjort. Syftet är att lägga ansvaret där det hör hemma, alltså hos förövaren.

Hur vi pratar om våld är en viktig aspekt av RBP, eftersom språket också formar vår uppfattning om våld (Coates & Wade 2007). I många sammanhang använder vi ett språk som förminskar våldet och får det att framstå som ömsesidigt. Övergrepp kan beskrivas som ”sex mot ens vilja”, fysiskt våld som ”bråk” och våld mot en partner som ”familjebråk” eller ”relationsproblem”. Den typen av språkbruk är vanligt i media och återfinns även hos myndigheter och domstolar. När vi arbetar responsbaserat ligger vårt fokus istället på att synliggöra våld som en ensidig och medveten handling (Coates & Wade 2007).

I praktiken kan det innebära att en stödsökande på Killfrågor som beskriver sin utsatthet som just ”bråk” kan få tillbaka en fråga om vad han menar är bråk. Då får volontären en möjlighet att se vad i beskrivningen som istället skulle kunna benämnas som våld. En volontär skriver:

”Att bli utsatt för slag och få ta emot fula ord och kränkningar från sin förälder låter jättetufft. Du vet säkert redan att föräldrar inte får utsätta sina barn för våld, men jag ville ändå säga det.”

Ibland är det svårt för den stödsökande att helt acceptera att volontären benämner deras erfarenheter som våld. Motståndet kan hänga samman med var personen befinner sig i sin process. I vissa fall kan den första meningen i föregående citat vara tillräcklig som beskrivning för att nyantera den stödsökandes benämning av våldet som ”bråk”.

Värdighet och motstånd

Kärnan i det responsbaserade arbetet är värdighet (dignity), vilket är kopplat till en känsla av integritet, jämlikhet och okränkbarhet (Kjellberg & Unizon 2018). Ett sätt att upprätthålla sin värdighet, när en blir utsatt för våld, är att göra motstånd. Men det är inte alltid en själv ser sina mothandlingar som motstånd. Volontärens uppgift blir då att synliggöra motståndet i berättelsen. Det handlar inte alltid om ett aktivt försvar, som att slå tillbaka, utan kan också handla om

Att be en stödsökande att i detalj beskriva vad som har hänt kan vara ett hjälpsamt sätt för att få syn på dennes motståndsstrategier. En stödsökande beskriver att han låter sin lillebror sova i hans rum på fredagar, för då brukar pappa dricka sig full och bli våldsam. Han beskriver också att han särskilt undviker att vara sen vissa dagar och att han håller sig undan ibland.

att stänga av det som händer och tänka på annat eller att blunda. I varje berättelse om våld finns en parallell berättelse om motstånd (Wade 1997).

Att be en stödsökande att i detalj beskriva vad som har hänt kan vara ett hjälpsamt sätt för att få syn på dennes motståndsstrategier. En stödsökande beskriver att han låter sin lillebror sova i hans rum på fredagar, för då brukar pappa dricka sig full och bli våldsam. Han beskriver också att han särskilt undviker att vara sen vissa dagar och att han håller sig undan ibland. När volontären påpekar och bekräftar hans påhittighet och benämner det som motstånd blir den stödsökande först lite förvånad, men sen stolt och motiverad att fortsätta använda sina överlevnadsstrategier.

Våldsutövarens ansvar

Våldsutövare har ofta ett ambivalent förhållningssätt till sin våldsanvändning. I ena stunden tar de fullt ansvar för våldet och i andra stunden sätter de in våldet i ett sammanhang där utomstående faktorer får förklara valet av handlingar (Todd, Weaver-Dunlop

Utgångspunkter i RBP (Response Based Practice)

- Våld är ett aktivt val.
- Utövaren ansvarar för våldet.
- Alla som blir utsatta för våld gör motstånd.
- Motståndet görs i en strävan att behålla sin värdighet.
- Våld är en ensidig handling som kränker den utsattas värdighet.
- Att bryta ner motståndet görs medvetet och strategiskt.
- Det språk vi använder formar våra uppfattningar om våldet.
- Våldet ska synliggöras och benämnas som ensidiga handlingar.
- De sociala responser omgivningen ger påverkar den utsattas återhämtning.
- Bemötande med fokus på värdighet för den utsatta skapar goda förutsättningar för att må bättre.

& Ogden 2014; Gottzén 2019). Här blir uppgiften för volontären att stärka och spegla den stödsökande i de delar av berättelsen där hen väljer att betona sitt eget ansvar och sina intentioner. De delar av berättelsen som förklarar våldet genom orsaksbeskrivningar lämnas okommenterade. En volontär skriver så här till en stödsökande som just berättat att han skäms för att ha slagit ner en kille:

”Det låter jobbigt att känna så. Samtidigt tyder dina skuld känslor på att du faktiskt vet vad som är rätt och fel och att det här inte var okej. Förstår du hur jag tänker?”

Volontären ber den stödsökande att i detalj beskriva hur han utsatt killen, för att synliggöra våldet i handlingarna. Den stödsökande är orolig för den utsattas mående, och volontären frågar honom vad han skulle vilja att någon gjorde för honom själv om han var den som blivit utsatt. Volontären hjälper alltså den stödsökande att mentalisera kring att vara utsatt (jfr Wallroth 2010). Det här blir också ett värdigt sätt att föra in den utsattas perspektiv. I samtal med våldsutövare där det förekommer både orsaksförklaringar och skam är det viktigt att vi alltid bär med oss den utsatta i minnet – den person som fått lida mest av utövarens agerande.

Det är också oerhört viktigt att betona våldsutövarens våldshandlingar som ett aktivt val. Då visar vi också en tilltro till att våldsutövaren kan välja att göra annorlunda. Det signalerar att vi ser personen som aktör i sitt eget liv och kompetent att fatta andra beslut (Todd, Weaver-Dunlop & Ogden, 2014). Det uppmuntrar den stödsökande att själv reflektera över andra sätt att agera. Vi vill undvika att korrigera och strävar efter att personen istället korrigerar sig själv, då detta både är mer värdigt och effektivt för långsiktig förändring (ibid.).

Viktigt att ta ungas utsatthet på allvar

Vi behöver självklart ha i åtanke att Killfrågor möter en ung målgrupp som till viss del skiljer sig från vuxna när det kommer till hantering av våld. I en studie av Korkmaz och Överlien (2020) undersöks ungdoms-specifika faktorer vid våldsutsatthet och hur dessa är kopplade till den utsattas motståndskraft. De faktorer som främst lyfts fram som stärkande för den unga är positiva sociala responser från föräldrar och skolpersonal, alltså att närstående har tagit utsattheten på allvar och agerat respektfullt för att få stopp på våldet.

I chatten arbetar vi aktivt med att utforska den stödsökandes nätverk för att undersöka om någon känner till våldet och i så fall hur de reagerat när de har fått höra om det. En stödsökande beskriver att han

försökt berätta för en skolkurator som viftat bort hans utsatthet för våld som överdriven. Detta fick honom att börja tvivla på sig själv och det han blivit utsatt för. Han bar med sig en känsla av att ingen tror honom in i chattsamtalet. Volontären valde då att svara så här:

”Det gör mig jätteledsen att höra att du blivit bemött på det viset när du varit så otroligt modig att berätta för en vuxen om allt som hänt dig. Jag är imponerad över att du tagit modet till dig igen och berättar för mig. Tack för förtroendet!”

Genom att ge den stödsökande en positiv social respons hjälper vi till att återupprätta hans värdighet och kan förhoppningsvis bidra till att reparera hans bild av vuxenvärlden. Ambitionen är att stödsökande som berättar om våld alltid ska känna sig bekräftade och trodda på. Detta för att de förhoppningsvis sedan ska välja att söka stöd hos någon närstående vuxen eller vän, skolpersonal eller stödperson. Obearbetade erfarenheter av våld påverkar ofta ens psykiska hälsa negativt och kan sätta sina spår i framtida relationer (NCK 2014).

Vår erfarenhet av att arbeta med RBP är att det är ett kraftfullt verktyg i samtal om våld. I de chattar där volontären aktivt arbetar med denna metod uttrycker stödsökande ofta att de känner sig sedda och lyssnade till. Men också att de känner sig förstådda och får nya perspektiv på sina berättelser.

Våldsutsatta killar berättar

Att berätta om att nära och kära gör en illa kräver stort mod. Det tar ofta emot, och många känner skam över att bli utsatta av familj, släkt eller partners – personer som borde visa kärlek och omsorg om en.

När vi startade stödchatten 2009 var det få stödsökande som valde att prata om utsatthet för våld. Men det har hänt mycket sedan dess. Dels har flera kända män valt att berätta om erfarenheter av sexualiserade övergrepp i media, vilket kan ha bidragit till att killar vågar berätta om sådant de själv har varit med om till exempel på Killfrågor. Dels har professionella aktörer blivit bättre på att fråga även unga män om utsatthet. Genom att ställa direkta frågor kan vi visa att vi både vill och orkar lyssna, vilket gör det lättare för den stödsökande att berätta.

Stödsökande som väljer att berätta om sin utsatthet bryter mot könade föreställningar kring hur killar förväntas bete sig och känna. Fortfarande år 2020 förväntas en kille kunna säga ifrån, använda våld när det behövs, sätta gränser mot andra och inte vara rädd eller visa sig sårbar (Oransky & Fisher 2009). Att dessa föreställningar spelar roll blir tydligt i hur en del stödsökande väljer att börja sina samtal – de skojar om utsatthet. Det svåra skämtas bort eller förringas. Tack vare att volontären till slut ställer frågan om det är någon som gör dem illa kommer berättelsen om utsatthet fram. Skämtandet kan också vara ett sätt att ta reda på om volontären tar ens berättelse på allvar. När stödsökande märker att Killfrågor är en plats där en får berätta på sitt sätt och i sin egen takt börjar de sätta ord på sina erfarenheter.

Utsatta för psykiskt och fysiskt våld av familj och släkt

Att växa upp med våld i hemmet är ett vanligt förekommande tema i Killfrågors chattar, vilket inte är så förvånande med tanke på hur vanligt det är att växa upp med vårdnadshavare som använder våld mot varandra och mot sina barn. Enligt Unicefs beräkningar kan det vara så många som 25 procent av världens barn som lever med en våldsutsatt mamma (United Nations Children's Fund 2017). I Sverige är den siffran något lägre, här beräknas ungefär 5–14 procent av barnen växa upp med våld i hemmet, vilket ändå är alldeles för många (Jernbro & Jansson 2017). Några av dem hör av sig till oss på Killfrågor.

Samtalen kan till exempel handla om att pappa utsätter mamma, medan den stödsökande med syskon väljer att ta skydd i ett annat rum. Det händer att stödsökande hör av sig till stödchatten medan misshandeln pågår, för att de är rädda och behöver få berätta för någon. Andra stödsökande beskriver att deras pappa låser in dem på rummet eller hur deras mamma kränker eller slår dem.

En stödsökande berättade att om hans mamma hade haft en dålig dag på jobbet, så kunde han räkna med att bli utsatt av henne när hon kom hem. Det var inte ovanligt att hans mamma skällde ut eller till och med slog honom. De dagar då hans pappa utsatte hans mamma för våld beskriver han också att det var vanligare att mamman i sin tur utsatte honom. Hans strategi var att inte ta åt sig, men chattsamtalet visar att han saknar en mamma som är snäll och visar värme och omsorg. Den stödsökande jämför sin situation med sina vänner, som har mammor som kramas och bryr sig. Han reflekterar dock inte över att hans pappa utsätter mamman för våld eller att pappan inte bryr sig om vad mamman utsätter honom för.

I en del samtal går det att läsa in hur en pressad ekonomisk situation används av vuxna som förklaring till varför de blir våldsamma. Gruppen unga som lever under prekära ekonomiska förhållanden har också identifierats som särskilt utsatt när det kommer till våld i hemmet (Landberg, Jernbro & Jansson 2017). Det innebär att vi som kommer i kontakt med unga, till exempel som volontärer eller professionella, behöver vara extra uppmärksamma på detta som en riskfaktor.

Det är inte ovanligt med berättelser om omsorgsbristande mammor på Killfrågor. Det kan handla om mammor som bara tänker på sig själva, som framför allt skäller, som är gränslösa eller som inte är känslomässigt tillgängliga. Likt exemplet ovan är det sällan som stödsökande förmedlar liknande förväntningar på sina pappor. Papporna beskrivs sällan som närvaran-

de, självklara eller viktiga i de stödsökandes vardag på samma sätt som mammorna. Dessa stödsökande verkar inte ha förväntningar gällande omsorg och kärlek från sina pappor. När volontärerna frågar om relationen till pappan är det få som reflekterat över den.

Utsatta för sexualiserat våld av familj och släkt

Att börja berätta om sina erfarenheter av sexualiserat våld kan vara det allra svåraste. Forskning om sexuella övergrepp på barn och unga visar att vuxna och professionella både behöver ställa direkta frågor om övergrepp till barnen för att få svar, samt visa att de är beredda att lyssna på barnets berättelse oavsett hur grovt våldet mot dem har varit (Carlsson 2020). En annan sak som kan underlätta för barn att berätta om sexualiserade övergrepp är anonymitet och kontroll över samtalet. På Killfrågor är alla besökare helt anonyma; ingen kan ta reda på den stödsökandes identitet eller var hen befinner sig. Det står tydligt på startsidan och även volontärerna informerar om det. Trots det behöver volontären ofta försäkra stödsökande om att hen verkligen är anonym för att hen ska våga dela med sig av sina erfarenheter av våld i allmänhet och om sexualiserat våld i synnerhet.

En stödsökande berättar om att han som en följd av att hans föräldrar inte kunnat ta hand om honom nu bor hos en moster och hennes barn. Han berättar om hur mostern genom att ignorera honom och ge honom mindre mat än de andra förmedlar att han inte är lika viktig som hennes egna barn. Han får, vid upprepade tillfällen, höra att han ska vara tacksam att han har tak över huvudet. Vidare berättar han om att en av mosterns äldre söner utsätter honom för sexualiserade övergrepp. Han vågar inte berätta om övergreppen för någon, för vart ska han då ta vägen?

En annan stödsökande som bor i familjehem beskriver att han blir utsatt för sexualiserade övergrepp av mamman i familjen. Han vågar inte berätta för sin socialsekreterare om vad som händer på grund av oro över att behöva flytta på nytt. Det är inte första gången han har problem i ett familjehem.

För dessa killar fungerar Killfrågor som en ventil. Det är skönt att skriva med en vuxen som lyssnar och ställer frågor utan att döma. För många stödsökande är volontären den första personen som de berättar för om vad som har hänt. Det är ett stort och viktigt förtroende som volontären får.

Vissa stödsökande väljer att skriva till Killfrågor i ett uppgivet och hopplöst tillstånd, då övergreppen har pågått under lång tid och tilltron till att någon ska tro dem eller hjälpa dem är borta. Dessa samtal kan vara svåra att hantera som volontär då hopplöshet har en

tendens att smitta av sig, samtidigt är det också belöande när volontären får bekräftelse på att samtalet har varit hjälpsamt för den stödsökande. Det kan rädda liv att bara finnas där och bekräfta hur personen kämpar, att stanna kvar en stund i sorgen och vanmakten tillsammans med den stödsökande.

Utsatta för sexualiserat våld av andra

Ibland dyker det upp stödsökande som berättar om att de blivit utsatta för sexualiserat våld av en tjej. Denna erfarenhet passar inte in i föreställningar om att killar alltid vill ha sex eller att killar inte kan bli våldtagna (Berg 2016; Uhnoo 2011). Samtalen innehåller ofta skam över att den stödsökande inte har kunnat skydda sig mot en tjej. Vad skulle andra säga om de fick reda på det? En stödsökande undrar om det verkligen var en våldtäkt, eftersom han fick erektion.

En annan stödsökande berättar att han var på en fest där en tjej följt efter honom in på toaletten. Han beskriver sedan hur hon tar tag i hans penis och suger av honom fast han inte vill. När den stödsökande berättar om det för sina vänner hurrar de och menar att han haft tur. Killen själv beskriver att han känner sig äcklig och kränkt. Han är så besviken på sig själv för att han inte bara gick därifrån. Han börjar också tvivla på om det var så farligt när killkompisarnas spontana reaktion var avundsjuka: ”tänk om jag hade fått den chansen”.

Volontärens uppgift blir att lätta på skuldbördan hos de stödsökande och få dem att se att oavsett om de gick därifrån eller inte, oavsett om de sa nej eller inte eller fick erektion, så får ingen gå över deras gränser.

Transkillars utsatthet

Frågor och funderingar om identitet och könsidentitet är vanliga på Killfrågor. Ofta uttrycker transkillar en frustration över att deras könsuttryck och pronomen inte respekteras av personer i deras omgivning. Många längtar efter att bli sedda och respekterade för den de är. I kartläggning efter kartläggning blir det tydligt att transungdomar är en särskilt utsatt grupp; de blir utfrågade om, ifrågasatta för och förväntas försvara sin könsidentitet (Folkhälsomyndigheten 2017). I samtalen på Killfrågor blir det tydligt hur normer kring kön och sexualitet skapar en oflexibel samhällsordning – framför allt gäller det cisnormen, tvåkönsnormen och heteronormen. För transungdomar skapar denna cementerade och för många normaliserade ordning en vardag präglad av utanförskap, vilket bidrar till den extra sårbarheten (ibid).

En av de stödsökande beskriver hur han under en sommar började träffa en äldre kille, den enda personen som under denna period bekräftar hans könsi-

dentitet. Han beskriver en vänskap där han i början känner sig fri och omtyckt för den han är, men som senare utvecklas till något annat. Den äldre killen visar sig vara manipulativ och han tvingar den stödsökande att hålla deras relation hemlig. När den äldre killen våldtar honom avslutar den stödsökande relationen med killen. Han beskriver känslor av besvikelse och svek som är svåra att komma över. Att volontären lyssnar och ställer respektfulla frågor är hjälpsamt. Stödsökande skriver:

”Jag brukar inte vara så här öppen, men det känns bra på något vis.”

Utsatta för våld i en kärleksrelation

Enligt Brå (2018) har var femte ungdom mellan 16–24 år blivit utsatt för brott av en nuvarande eller tidigare partner, till exempel systematiska kränkningar, förödmjukelser, hot, trakasserier, misshandel, sexualbrott eller försök till inskränkning av personens frihet. Undersökningen visade att tjejer är mer utsatta för allvarligt och systematiskt våld än killar, vilket är ett mönster som återfinns i studier av våld i nära relationer hos vuxna (se till exempel Brå 2009, NCK 2014).

Även på Killfrågor berättar stödsökande om partners som gör dem illa. De berättar om förövare av olika kön som använder olika former av våld, allt från elaka kommentarer eller växlingar mellan att vara kärleksfull och elak, till att de blir brända med en cigarett, får föremål kastade på sig eller bli slagna av sina partners.

I chattesamtal om våldsamma partners påtalar många stödsökande att partners beteende är fel, men samtidigt berättar flera att de är så kära och rädda för att bli lämnade att de förringar och bortförklarar partners våld. En stödsökande berättar att hans våldsamma flickvän är den enda personen som han kan prata med och att han inte vill avsluta relationen av rädsla för att bli ensam. Han förklarar att ingen kan förstå honom som hon.

En annan kille skriver att han tror att hans tjej egentligen hatar honom, men att hon är med honom för att hon inte vill vara ensam. Han accepterar att hon är elak och att hon är med andra killar, för han tycker så mycket om henne när hon är snäll och sitt ”riktiga jag”.

När volontären försöker problematisera en partners våldsamma beteenden hamnar stödsökande lätt i försvarsposition. Ursäkterna kan handla om att partnern egentligen är snäll men har en dålig dag eller att de har olika humor. Ju längre relationen pågår, desto mer normaliseras våldet och det blir svårare att bryta relationen (Lundgren 2004). Vi kan se hur rädsla för ensamhet och normer kring tvåsamhet är faktorer som är viktiga för våra stödsökande.

”

Fortfarande år 2020 förväntas en kille kunna säga ifrån, använda våld när det behövs, sätta gränser mot andra och inte vara rädd eller visa sig sårbar. Att dessa föreställningar spelar roll blir tydligt i hur en del stödsökande väljer att börja sina samtal – de skojar om utsatthet. Det svåra skämtas bort eller förringas.

.....

Vi kan också se att heterosexualitet är en norm som tydligt påverkar våra besökares strategier för att passa in – även i samtal som rör våld. En stödsökande beskriver att han fortsätter sin relation med flickvännen trots att han vet om att han egentligen är homosexuell. Han beskriver en oro för vad hon ska säga om hon får reda på det. Hon har nämligen hotat med att ta sitt liv om han gör slut med henne. Samma stödsökande skriver att han tycker att det känns fel att hon hotat honom, men att han också kan förstå det eftersom hon är så kär i honom.

Men det är inte säkert att kränkningar och våld upphör bara för att relationen tar slut. En stödsökande på Killfrågor berättar att trots att relationen tagit slut, fortsätter hans tidigare partner att trakassera honom genom att ena stunden skicka nedsättande sms för att sedan skicka sexiga nakenbilder. I STIR-projektets studie (2015) om våld i ungas relationer vittnar flera av de intervjuade ungdomarna om hur tidigare partners fortsätter att ta kontakt och trakassera dem via digitala plattformar (ibid; Överlien 2018). Att bli av med en våldsam partner är inte alltid så lätt.

Gemensamt för de utvalda stödchattarna är att ingen har berättat om sin utsatthet för vänner eller familj. Volontärerna ställer denna fråga flitigt i chatten och får ofta svar i likhet med att familjen tycker om partnern, att familjen inte bryr sig eller att den stödsökande inte vill oroa sina föräldrar. Även få av de stödsökandes jämnåriga vänner verkar vara införstådda med att deras vän blir utsatt i sin relation. Det betyder att volontären på Killfrågor kan vara den första och kanske enda personen som får höra om våldet. Därför blir bemötandet i chatten viktigt. Nyfikna, icke-dömande och frågvisa volontärer kan göra stor skillnad.

Det är inte bara stödsökande på Killfrågor som inte berättar. Unga överlag väljer att hemlighålla erfarenheter av våld. Enligt STIR-projektets studie (2015) verkar dock tjejer vara något mer benägna att be om hjälp än killar, men då vänder de sig till jämnåriga vänner. Att tjejer oftare berättar om sina erfarenheter kan ha många förklaringar, till exempel att tjejer i högre grad än killar uppgav att de kände sig rädda för och blev mer allvarligt skadade av partners våld (STIR 2015; Brå 2018). Våldet som killar blir utsatta för är i regel inte lika allvarligt och ger få fysiska skador (ibid). En annan förklaring till killars tystnad kan hänga samman med stigma att som kille bli utsatt av en partner, framför allt om det är en tjej.

Våldsutövande killar berättar

Att utöva våld i nära relationer är stigmatiserat (Gottzén 2019). När förövaren är en kille och den utsatta är en tjej kan skamkänslor och förnekelse förstärkas då det finns uttalade normer kring vem en får slå och inte (Uhnöo 2011). De män som utövar våld i nära relationer har inte enbart brutit mot lagen, utan också mot den “goda manligheten” och gått över en osynlig gräns in i landet där våldtäktsmän, pedofiler och kvinnomisshandlare finns.

Ingen vill vara “som en våldtäktsman eller en pedofil”

I Gottzéns intervjustudie (2019) med våldsutövande män blir det tydligt att männen har en utifrån-blick på sitt agerande. De är väl medvetna om att de flesta tar avstånd från mäns våld mot kvinnor, vilket gör att de tvekar inför att berätta om sitt agerande för andra. En strategi som de tar till för att inte bli dömda och uppfattade som “kvinnomisshandlare” är att förmedla tidigt i berättelsen att de vet att de gjorde fel (ibid).

Liknande resonemang går att finna i chattsamtal på Killfrågor. Många stödsökande som berättar att de utsatt någon för våld är oroliga för vad närstående skulle säga om de fick reda på vad de har gjort. En stödsökande beskriver oro över att hans tjej ska polisanmäla honom efter att han torrjuckat och hållit fast henne i sömnen. Detta främst för att han inte vill tappa ansiktet inför sina vänner och sin familj. Andra stödsökande beskriver liknande oro i sina samtal. De vill inte bli uppfattade som våldtäktsmän, pedofiler eller kvinnomisshandlare. De ställer ofta frågor av typen “Tycker du att det jag gjort är att likställa med en pedofil eller våldtäktsman?” eller “Är jag ett monster?” under chattsamtal. Dessa samtal ställer höga krav på bemötandet från volontären. Det är en fin balans mellan att föra in en kritisk blick på våldet och att samtidigt hålla kvar den stödsökande i chatten för att få till ett hjälpsamt stödande samtal.

Gottzén (2019) beskriver att en vanlig strategi för att berätta om sitt våldsamma beteende är att kontextualisera det, alltså att sätta in det i ett sammanhang som gör våldet mer begripligt. Exempel på kontextbeskrivning kan vara att skylla på att de var onyktra eller att partnern varit otrevlig och sur. Genom att sätta in våldet i en kontext blir det endast ett av flera element i den övergripande beskrivningen, vilket tar bort fokus från själva våldshandlingen. Gottzén (2019) beskriver fortsatt hur männen i intervjustudien använder skammen som resurs i berättandet. Genom att både fördöma sina egna handlingar och sätta in våldet i en kontext kan våldsutövaren både vinna sympati och förskjuta ansvaret för våldet från sig själv. Det är även ett sätt att förmildra våldet. Vi ser också detta mönster i samtalen med de unga våldsutövare som vänder sig till Killfrågor.

En stödsökande börjar med att berätta om hur hans svåra barndom påverkat hans psykiska mående. Vidare berättar han om hur hans porrberoende sedan gjort att han lagt ut nakenbilder på sin tjej och hur han nu skäms för sina handlingar. En annan stödsökande kontextualiserar våldet genom att beskriva att han tolkat sin tjejs rörelser i sömnen som ett tecken på att hon ville ha sex, eftersom det är så hon brukar göra när hon är upphetsad. Andra orsaksförklaringar till våld som hittas i chattarna är till exempel alkohol eller att den stödsökande begick övergreppet i ung ålder och på grund av bristande erfarenhet inte förstod situationen tillräckligt bra.

Fokus på den egna situationen

Sammanfattar vi våldsutövarnas berättelser handlar de mer om den stödsökandes egen situation än om att de ångrar vad de har utsatt sin partner för. Vissa är rädda för att bli lämnade och samtidigt väldigt upptagna av hur andra ska uppfatta dem om de skulle få reda på vad den stödsökande har gjort. Samtalen handlar också om hur den stödsökandes egen självbild har rubbats av att de gått över den där osynliga gränsen och utsatt en partner eller vän för våld. En del vill bara glömma och gå vidare och lämna ”händelserna” bakom sig. Som en stödsökande uttrycker det:

”Bara jag inte behöver prata med en psykolog, jag vill bara gå vidare.”

Men för de flesta verkar det vara svårt att bara gå vidare, och då blir Killfrågor en kanal dit de återkommer i sina försök att lindra sin oro kring att andra ska se dem som ”monster”. De ställer samma frågor med olika formuleringar: ”Är jag en dålig människa?”, ”Tycker du att jag är värdelös?” De undrar också om de har rätt att gå vidare, eller om de är dömda till att känna skam resten av sitt liv.

Makt, kontroll och sexualiserat våld

Många killar som utövar makt och kontroll i kärleksrelationer är väldigt upptagna av att få sina egna behov tillfredställda. När deras önskemål krockar med partners behov söker de stöd på Killfrågor genom att specifikt fråga volontären om deras önskemål är rimliga.

En stödsökande skrev in och frågade vem det är som bestämmer över hur sexet ska vara. Problemet var att han ville ha mer snabbt och hårt penetrerande sex än sin flickvän. Han berättar i samtalet om hur hon klagat över smärta i samband med sexet och raljerar över hur hon tycker att ”allt gör ont”. Stödsökanden anser att han också borde ha rätt att bestämma över sexet och vill ha medhåll från volontären. När volontären istället bjuder in den stödsökande till att sätta sig in i tjejens situation förstår han att det antagligen inte har varit så skönt för henne. Ändå återkommer han upprepade gånger till sin egen njutning, som om den var viktigare än tjejens. Han vill inte släppa sina önskemål för partners skull.

I liknande samtal brukar volontärerna fråga om stödsökande känner till vad samtycke är. De flesta svarar ja på frågan. När de ombeds beskriva vad samtycke är blir det ofta reducerat till allas vilja att ha sex. Att sex med andra även handlar om att det ska kännas bra i både hjärta och kropp samtidigt verkar de ha mindre vetskap om.

En stödsökande berättar att han tycker det är kul att exempelvis säga ”hora” eller ”du förstör mitt liv” till sin

flickvän. Hon blir sårad och ledsen. Han tycker att det är hon som saknar humor. När volontären ber honom sätta sig in i hennes situation medger han att det kanske inte är så kul att upprepade gånger få höra elaka kommentarer, men han poängterar att han inte menar något illa. Han försvarar det med att han är en skämtsam person och pratar om det som att han inte kan göra något åt det. Det är hon som är för känslig. Samtidigt vittnar samtalet med Killfrågor om att han ändå inte är helt säker på att det han gör mot sin flickvän är försvarbart, vilket ändå är en öppning för att ta in andras perspektiv på sitt beteende.

En annan stödsökande undrar över hur han ska kunna skydda sin flickvän från en killkompis, som han menar inte är bra för henne. Flickvännen verkar inte uppleva killen som problematisk utan umgås med honom som vän. Samtalet handlar om hur han ska gå tillväga för att få henne att förstå att hon inte ska umgås med killen. Volontären försöker få den stödsökande att reflektera kring vad hans beteende sänder för signaler till flickvännen, att han inte litar på sin flickvans förmåga att bedöma eller skydda sig själv. Den stödsökande är dock inte intresserad av att tänka kring sin egen roll, utan är upptagen av att hon inte ser sitt eget bästa. Att hans omsorg blir kontrollerande verkar han tycka är ett mindre problem än den, enligt honom, opålitliga killen.

Samtalen med stödsökande som kränker eller är våldsamma mot sina partners handlar sällan om allvarlig fysisk misshandel utan mer om makt och kontroll. Flera anser sig ha rätt att kolla sin partners mobil, veta var hen befinner sig och vem hen umgås med. Just detta med att ha koll på partners umgänge och rörelse via digital teknik är något som många uppfattar som ”normalt” – det är så alla gör idag (Överlien 2018; STIR 2015). Via till exempel Snapchat är det möjligt att slå på platstjänster, så att alla kan se var en rör sig. Genom ständig uppkoppling blir det lätt att kontrollera andra, inklusive en partner. Snapchat kan alltså, för en våldsutövare, bli ett hjälpmedel och en möjlighet att ytterligare övervaka och ha uppsikt över den utsatta. Den enda gången som en lämnas ifred är när telefonen är avstängd. Många unga anser dock inte att det är möjligt att stänga av telefonen någon längre tid, eftersom hela ens liv finns online (Överlien 2018). Volontärernas uppgift blir då att utmana föreställningar om vad en kan förvänta sig av varandra när det kommer till tillit och tillgänglighet i en kärleksrelation.

Att flytta sina gränser för kompisarnas skull

En del stödsökande hör av sig till Killfrågor för att prata om pressen från killkompisar. Samtalen kan handla

om vänner som har åsikter om hur en ska vara eller att en förväntas ställa upp på saker som en inte skulle ha gjort om en var ensam. Stödsökande beskriver grupp-samvaron som viktig och som något de värnar om. Samtidigt som kompisgruppen blir ett sammanhang där de inte vågar visa hur de egentligen tycker och tänker av rädsla för att inte längre få vara med i gruppen.

En stödsökande berättar om dilemmat med att vara en person som killkompisarna ser upp till som en stark och ”bra” ledare. Han är orolig för hur killkompisarna skulle reagera om de fick reda på hur osäker han ofta känner sig. Han är extra orolig för att de ska komma på att han har en funktionsvariation. Då är han rädd att vännerna, som har nära till våld mot andra, skulle kunna vända sin aggression mot honom. Detta gör att han väljer att visa upp en hård fasad, fastän han i samtalet uttrycker en längtan efter vänner som han kan vara ledsen och osäker inför.

En annan stödsökande skriver in och berättar att han är orolig för en kille som han och hans kompisar har rånat. Han ångrar sig, då han i efterhand insett att killen var mycket yngre än de först trodde. Han är också besviken över att hans kompisar inte verkar bry sig. När volontären frågar den stödsökande om det finns någon som han kan prata med i kompisgruppen blir han tveksam och säger att det är svårt eftersom det är mycket gruppträck. När volontären frågar om han är orolig för att åka fast svarar killen att det skulle vara pinsamt, men samtidigt skönt, eftersom allt då skulle få ett slut. Ett sätt att förstå detta resonemang är att det är enklare för honom att bli tagen av polisen än att berätta för sina kompisar att han vill sluta råna folk och lämna tillbaka vad de stulit.

Att tillhöra en kompisgrupp spelar stor roll för många stödsökande på Killfrågor, men det är få som verkar helt bekväma med vad det kan kosta för dem att få vara med; både trygghet och mående kan stå på spel. Här fyller volontärerna en viktig roll genom att peppa och bekräfta killar som vill stå upp för sig själva och andra. Bekräftelsen kan bidra till att killar börjar sätta gränser och att umgänget på sikt blir mer öppet och respektfullt.

”
Sammanfattar vi våldsutövarnas berättelser handlar de mer om den stödsökandes egen situation än om att de ångrar vad de har utsatt sin partner för. Vissa är rädda för att bli lämnade och samtidigt väldigt upptagna av hur andra ska uppfatta dem om de skulle få reda på vad den stödsökande har gjort.

Avslutande ord

Trots att de chattar som analyserats i denna rapport är hämtade från en begränsad tid och endast kan ses som ett stickprov särskiljer de sig inte mycket från rösterna i flödet från resten av året. Detta betyder att ganska många som vänder sig till Killfrågor upplever våld under sin uppväxt och har våldserfarenheter från sina hem, kompisgäng eller kärleksrelationer.

Det är fler chattar som handlar om utsatthet för våld än chattar som handlar om att utöva våld mot andra. Det är inte förvånande att stödsökande tycker det är svårt att berätta om sin våldsanvändning. Att utsätta någon annan för våld är en brottslig handling och därför självklart stigmatiserat i samhället. Detta gör att vi vuxna behöver bli ännu bättre på att ställa frågor till killar om just våldsanvändning. För när vi gör det så får vi också svar.

När det gäller stödsökande som utövat våld mot andra finns en oro för att bli dömd och därmed stämplad som misshandlare (jfr Gotttzen 2019). Denna oro verkar dock vara starkare i de fall då offret är en flickvän. Normen att en kille inte ska slå en tjej är fortfarande stark (Uhnöo 2011). När det handlar om att säga ifrån till andra killar eller försvara sin flickvän verkar våld snarare hjälpa till att upprätthålla normer kring maskulinitet som fler vill förknippas med. Då förknippas våldsanvändningen med makt, kontroll och aktörskap. I dessa fall är det få av de stödsökande som reflekterar över hur deras våld påverkar offrens mående. När det gäller våld mot en partner kan de dock erkänna att de skäms över sitt agerande, men ofta stannar reflektionen där. Samtalen cirkulerar mer kring jaget och den stödsökandes skadade självbild.

Förövarna, som omnämns i chattarna, har olika kön och kan vara jämnråiga eller vuxna. När vi jämför stödsökandes berättelser om förövarna verkar det som att stödsökande inte förväntar sig att tjejer och kvinnor kan utöva våld. Utifrån hur de resonerar verkar det vara att ett större svek att bli utsatt av en tjej eller kvinna än av en kille eller man. Tjejer och kvinnor förväntas visa kärlek och omsorg, inte ta till våld. Dessutom visar stödsökandes resonemang att de utgår ifrån att de borde kunna värja sig mot en tjej eller en kvinna. När de inte klarar att sätta gränser och skydda sig själva blir det ett extra påslag av skam. Dessa iakttagelser ligger i linje med den forskning som finns om hur barn

och unga hanterar sexuella övergrepp genomförda av kvinnor (Svedin & Jonson 2019). ECPAT:s studie (ibid) visar att barn och unga har svårare att berätta om övergrepp genomförda av kvinnor, speciellt om det är ens mamma som är förövaren. Normen, att kvinnor, speciellt mammor, är omhändertagande och inte våldsamma, spär på rädslan att inte bli trodd (ibid). När barn fattar mod att berätta om att sina erfarenheter är det tyvärr vanligt att omgivningen förringar och förminskar kvinnors övergrepp, vilket kan bidra till att barn lever kvar med sin förövare under lång tid, vilket ofta betyder mer övergrepp som kan skapa svåra trauman (ibid; Carlsson 2020).

Det som är mer eller mindre gemensamt för de flesta besökare som berättar om våld på Killfrågor är ovanan att sätta ord på det som de varit med om. Många beskriver dessutom en isolerad och ensam tillvaro med få stödjande vuxna och känslomässigt nära vänner. Killarna både uttrycker själva svårigheten att hitta orden, men det märks också på deras trevande sätt att berätta. Att försöka bygga förtroende och tillit i ett sådant samtal kan vara en utmaning och här har Response Based Practice (RBP) visat sig vara ett användbart verktyg. RBP:s fokus på den stödsökande som expert på sitt eget liv ger en känsla av kompetens, vilket skapar respektfulla och värdiga samtal. Sedan Killfrågor utbildade volontärerna i RBP har fler stödsökande berättat om våld, men också påpekat att de känner sig mer motståndskraftiga och stärkta av samtalen.

Vi är glada att så många killar vänder sig till Killfrågor och vill prata om våld. Det inger hopp! Vi kan se över tid att killar i chatten blivit bättre på att sätta ord på tankar, erfarenheter och känslor överlag. Det är ett viktigt första steg för förändring av killars livsvillkor. Samtidigt ser vi en stor utsatthet i chatten, och det är så klart oroande. Vi som samhälle behöver bli bättre på att ta barns röster på allvar och verkligen tillskrivna deras erfarenheter betydelse. Vi tror och hoppas att Barnkonventionen som ny svensk lag kommer få inflytande på hur vi arbetar för barn på alla samhällsnivåer. Vi anser att detta är särskilt viktigt för vår målgrupp killar, som generellt är mindre tränade på att söka stöd och hjälp. Lyssnar vi på dem så kan vi dessutom lära oss mer om hur vi kan arbeta preventivt mot våld och utmana destruktiva normer kring maskulinitet.

Resultat från enkätundersökningen

I detta kapitel redovisar vi de mest intressanta resultaten från den enkätundersökning som samtliga besökare i stödchatten på Killfrågor.se fick möjlighet att svara på under 14 dagar i månadsskiftet september-oktober 2020. Personerna som har svarat på enkäten sökte sig till oss av många olika anledningar, och resultaten kan därför sägas representera den bredare gruppen av besökare på Killfrågor.se.

Precis som i analysen av stödchattar ska en dock vara försiktig med att generalisera resultaten till att gälla alla killar, eftersom det är specifikt våra besökare som har tillfrågats.

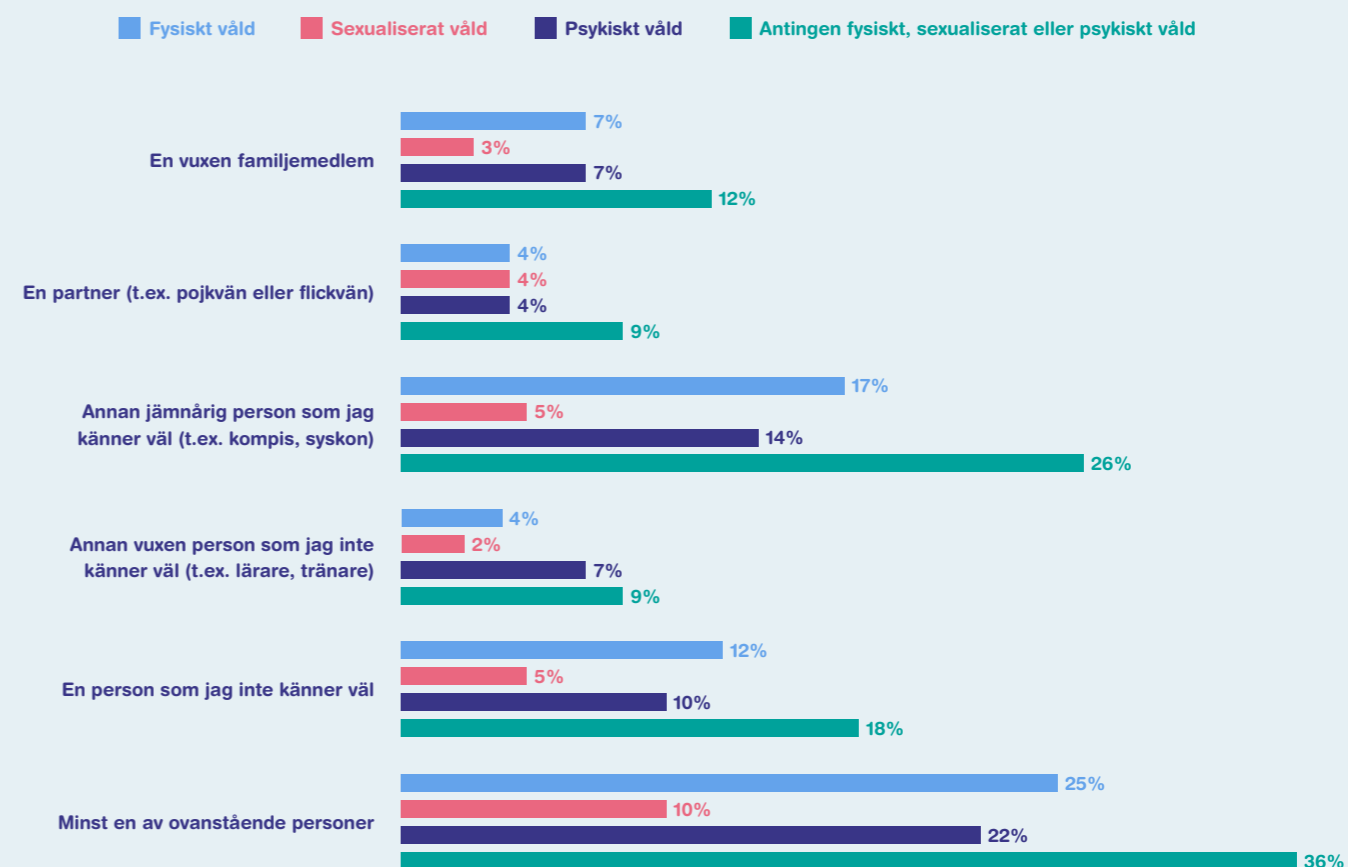
De svarande som inte har angett att de identifierar sig som killar har sorterats bort, då fokus för denna rapport ligger specifikt på killar och våld. I sammanställningen ingår 211 svar från de personer som i enkäten angav att de identifierar sig som killar.

Våldsutsatthet

Av besökarna svarade 36 procent att de hade blivit utsatta för våld i någon form (fysiskt, sexualiserat eller psykiskt) minst en gång i sitt liv. De som har utsatt de svarande är framför allt jämnåriga personer, följt av personer de inte känner väl, familjemedlemmar, andra vuxna personer som de känner väl och partners.

Det är viktigt att tänka på att de olika svarsalternativen inte utesluter varandra. En förövare kan alltså stämma in på flera svarsalternativ, till exempel kan "partner" stämma in även på svarsalternativet "jämnårig person". Det gör att resultaten varierar något beroende på vilken typ av våld som avses.

FIGUR 1. PROCENT KILLAR SOM BLIVIT UTSATTA FÖR VÅLD MINST EN GÅNG

Förklaring: Samma person kan ha blivit utsatt för våld av flera olika typer av personer (t.ex. sexualiserat våld både från en partner och en annan jämnårig som man känner väl). Procentsatserna kan därför inte summeras för att beräkna den totala andelen killar som blivit utsatta för en viss typ av våld. Den totala andelen visas istället i den sista kategorin ("Minst en av ovanstående personer").

Utsatthet för sexualiserat våld

I enkätundersökningen svarade **10 procent av besökarna på Killfrågor.se** att de någon gång hade blivit utsatta för sexualiserat våld.

Förövaren var oftast en jämnårig person, men även familjemedlemmar uppges vara förövare. Totalt sex procent svarade att de blivit utsatta av en partner eller jämnårig person. Lika stor andel svarade att de hade blivit utsatta av en vuxen person som de känner eller av en person som de inte känner väl (familjemedlemmar är inte inräknade). Tre procent svarade att de blivit utsatta av mer än en person. Majoriteten svarade att det var längre än en månad sedan de blev utsatta. En procent svarade att de blivit sexuellt utsatta av en familjemedlem flera gånger under den senaste månaden.

Mer än två procent kallade sina erfarenheter för "sexuellt övergrepp/våldtäkt". Cirka fyra procent svarade att de hade haft sex i syfte att få en person att sluta tjata. Besökarna kunde kryssa i fler svarsalternativ, men på denna fråga blev det tydligt att killarna inte förstod tjatsex som ett övergrepp. Nästan ingen fyllde i att de utsatts för både tjatsex och övergrepp/våldtäkt.

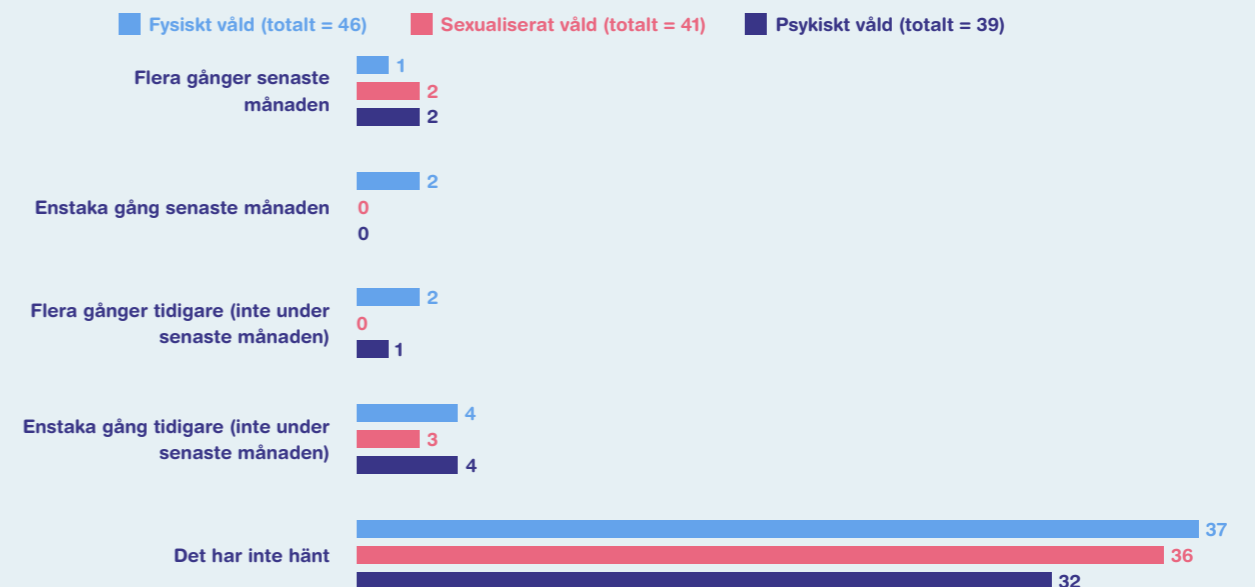
... AV BESÖKARNA SVARADE ATT DE HADE BLIVIT UTSATTA FÖR VÅLD I NÅGON FORM (FYSISKT, SEXUALISERAT ELLER PSYKISKT) MINST EN GÅNG I SITT LIV.

Våldsutövande

71 personer (av 211) svarade på frågan om de utsatt någon annan för våld. Av dessa 71 var det 15 personer (21 procent) som angav att de använt våld mot andra. Det motsvarar 7 procent av det totala antalet killar som svarat på enkäten. En och samma person kan ha angett att den har använt flera olika typer av våld.

FIGUR 2. ANTAL KILLAR SOM ANGETT ATT DE UTSATT NÅGON ANNAN FÖR VÅLD

Förklaring: Av totalt 71 svarande angav 15 killar att de utsatt någon för någon våld vid något tillfälle. Samma individ kan ha utövat flera typer av våld (t.ex. både fysiskt och psykiskt våld). Däremot kan bara ett svarsalternativ anges per våldstyp (t.ex. "Psykiskt våld = flera gånger senaste månaden"). Staplarna inom varje typ av våld (t.ex. "Psykiskt våld") kan därför summeras för att få det totala antalet killar som utövat den typen av våld vid något tillfälle. Man kan däremot inte summera samtliga staplar över alla typer av våld för att beräkna hur många killar i urvalet som utövat minst en typ av våld.

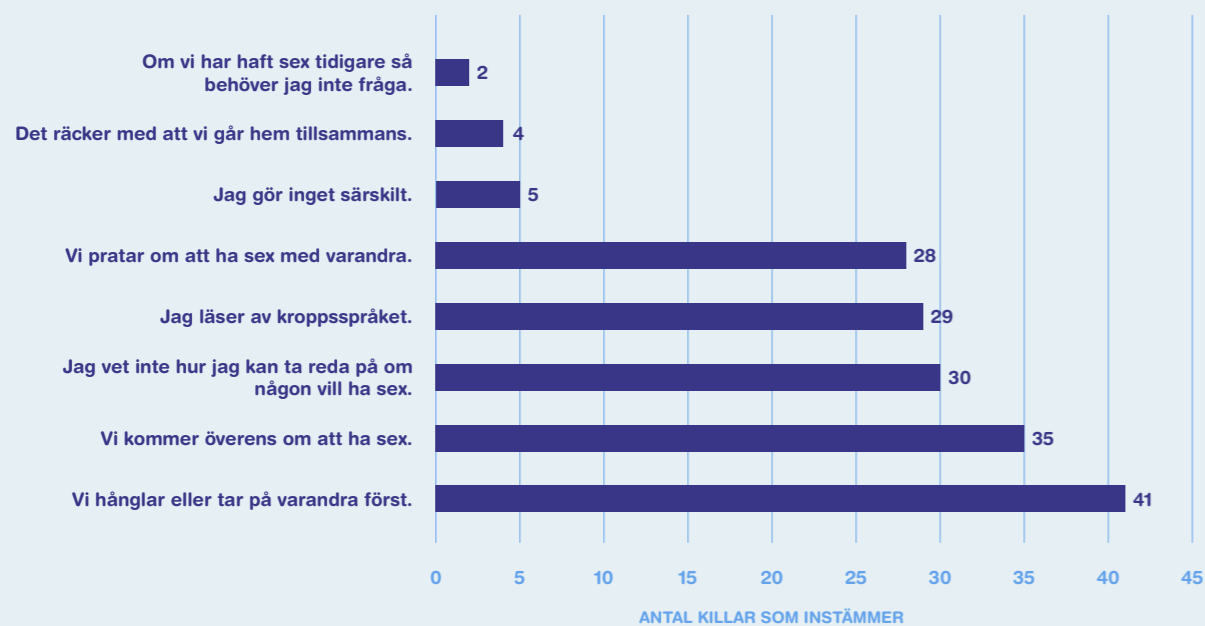
Sex och samtycke

I enkätundersökningen ställde vi även frågan om hur killarna ser på sex och samtycke, eftersom sexualiserat våld så tätt hänger ihop med hur en förhåller sig till just samtycke. Det blir även extra intressant med tanke på den nya sexualbrottslagstiftningen som kom 2018, och som innebär att det är olagligt att ha sex med någon som inte har gett sitt samtycke.

Bland de svarande var det endast två killar svarade att de inte anser sig behöva fråga en person om samtycke om de haft sex tidigare. Desto fler höll med om påståendet att de inte vet hur de ska göra för att ta reda på om någon vill ha sex (30 killar, cirka 14 procent). Av alla påståenden kring sexuellt samtycke var "om personen säger nej" det som flest killar instämde med (73 killar, cirka 35 procent). Dessa resultat redovisas i figur 3 och 4 nedan.

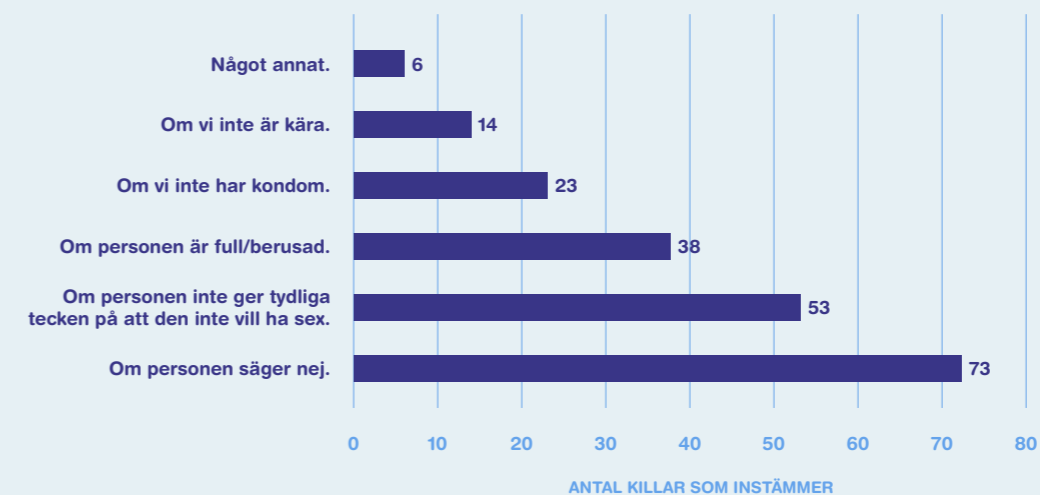

FIGUR 3. VAD GÖR DU FÖR ATT TA REDA PÅ OM NÅGON VILL HA SEX MED DIG?

Förklaring: Svarsalternativen är ställda som påståenden, som enkättagaren uppmanades klicka i om den höll med. Det huvudsakliga resultatet är hur påståendena är rangordnade. 39 av 211 killar instämde med 2 eller flera påståenden (24% exkluderades eftersom de svarade att de inte hade sex; av resterande killar var det 67% som inte instämde med något påstående). Staplarna kan därför inte summeras för att få det totala antalet killar som instämmer med minst ett påstående.

FIGUR 4. NÄR LÅTER DU BLI ATT HA SEX MED NÅGON?

Förklaring: Svarsalternativen är ställda som påståenden, som enkättagaren uppmanades klicka i om den höll med. Det huvudsakliga resultatet är hur påståendena är rangordnade. 56 av 211 killar instämde med 2 eller flera påståenden (24% exkluderades eftersom de svarade att de inte hade sex; av resterande killar var det 54% som inte instämde med något påstående). Staplarna kan därför inte summeras för att få det totala antalet killar som instämmer med minst ett påstående.

”Om personen säger nej”

... VAR DET PÅSTÅENDE KRING SEXUELLT SAMTYCKE SOM FLEST KILLAR INSTÄMDE MED.

14%

... AV ALLA SVARANDE HÖLL MED OM PÅSTÅENDET ATT DE INTE VET HUR DE SKA GÖRA FÖR ATT TA REDA PÅ OM NÅGON VILL HA SEX.

Referenser

- Barnkonventionen (1989). Hämtad från: unicef.se/barnkonventionen/las-texten
- Berg, L. (2016). "Fast jag har heller aldrig hört att jag juckar för lite" – unga män samtalar om penetration, prestation och lust. I *Ungdomar, sexualitet och relationer*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Bruno, L. & Bečević, Z. (2020). *Barn och Unga i utsatta livssituationer*. Stockholm: Liber.
- Brottsförebyggande rådet (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer – Våldets karaktär och offrets erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Västerås: Edita Nordstedts.
- Brottsförebyggande rådet (2018). *Brott i nära relationer bland unga*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2019). Hämtad 2020-10-13 från: <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/barnmisshandel.html>
- Coates, L. & A, Wade. (2007). *Language and Violence: Analysis of Four Discursive Operations*. I *Journal of Family Violence* 22. 511–522.
- Folkhälsomyndigheten (2017). *Transpersoner i Sverige Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*. Rapport nr: 92. Stockholm: Regeringskansliet. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/4adda9/contentassets/3e2e892900fc4034a9d822413fdafef7/transpersoner-i-sverige---forslag-for-starkt-stallning-och-battre-levnadsvillkor>
- Gottzén, L. (2019). *Av det känsligare slaget: män och våld mot kvinnor*. Stockholm: Makadam förlag.
- Gottzén, L. & Korkmaz, S. (2013). *Killars våld mot tjejer i nära relationer*. I *Unga och våld*. Stockholm: MUCE.
- Kjellberg, J. (2018). *Response-Based Practice. En metod för att synliggöra motstånd mot våld*. Stockholm: Unizon.
- Korkmaz, S. & Överlien, C. (2020). "Responses to youth intimate partner violence: the meaning of youth specific factors and interconnections of resilience". I *Journal of Youth Studies*. 23(3) 371–387.
- Landberg, Å., Jernbro, C. & Janson, S. (2017). *Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning*. Stockholm; Allmänna Barnhuset.
- Lundgren, E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Linköping: Tryckeriet AB.
- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid.
- Odenbring, Y. & Johansson, T. (2019). *Hot och våld i skolvardagen. Att förstå och hjälpa utsatta elever*. Stockholm: Natur & kultur.
- Oransky, M. & Fisher, C. (2009). "The Development and Validation of the Meanings of Adolescent Masculinity Scale". I *Psychology of Men & Masculinity*, 10(1), s. 57–72.
- Pernbo, K. (2020). *Barn utsatta för våld i sin familj. I: Barn och unga i utsatta livssituationer*. Stockholm: Liber.
- SKR (2018). *Maskulinitet och psykisk hälsa. Strategier för att förbättra i vård och omsorg*.
- STIR (2015) *Safeguarding Teenage Intimate Relationships (STIR) Connecting online and offline contexts and risks*. Research Report Funded by DAPHNE III European Commission. Hämtad från: childhub.org/en/system/tdf/attachments/stir-briefing-paper-5.pdf?file=1&type=node&id=8824
- Svedin, C-G. & Jonsson, L. (2019). *Barn utsatta för sexuella övergrepp av en kvinnlig förövare*. ECPAT Sverige.
- Todd, N., Weaver-Dunlop, G., & Ogden, C., (2014). "Approaching the subject of violence: A Response Based Approach to Working With Men Who Have Abused Others". I *Violence Against Women*, 20(9) 1117–1137.
- Unicef (2020). *Barnkonventionens ställning i Sverige*. Hämtad 2020-10-02 från <https://unicef.se/projekt/barnkonventionens-stallning-i-sverige>
- Unicef Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Unicef Sverige.
- United Nations Children's Fund (2017). *A familiar face: Violence in the lives of children and adolescents*. New York: Unicef.
- Uhnoo, S. (2011). *Våldets regler. Ungdomars tal om våld och bråk*. Göteborg: Daidalos.
- Wade, A. (1997). "Small Acts of Living: Everyday Resistance to Violence and Other Forms of Oppression". I *Contemporary Family Therapy* 19 (1) 23–39.
- Wallroth, P. (2010). *Mentaliseringsboken*. Stockholm: Karneval Förlag.
- Överlien, C. (2018). "Våld i ungas nära relationer. Digitala medier och utövande av kontroll." I *Socialmedicinsk tidskrift* nr 1. sid.76–86.

**Tack för att jag fick chatta med er!
Det känns lite bättre nu, som att
ett stängt fönster till ett ruttet rum
har öppnats på glänt för att släppa
in lite frisk luft i mig.**

– STÖDSÖKANDE HOS KILLFRÅGOR